

451581

Nr. 72.222
Secția VI
ACADEMIA DE AGRICULTURĂ ȘI SILVICULTURĂ

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA
LOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

ANUL IV Nr. 44
4 NOEMBRIE 1923

În acest număr: Se sparg granițele... de Octavian Goga, În urma razelor, poezie de G. Rotică, Congresul nostru de Gr. L. Trancu-Iași, Zâmbetul de Ion Gorun, Intensificarea producției agricole în Ardeal de Ion Iacob, O mică feministă de Septimiu Popa, Municipiul și cinematograful de P. Nemoianu, Quo vadis, Germania? de V. N. Petala, Cronica politică: Primenire, sau o inutilă cârpeală? de Ion Balint, Gazeta rimată: Un turneu politic de Cicerone Baedeker, însemnări: Un răspuns dlui Alexandru Vaida, Autorii morali, Descălecătorii din vechiul Regat, Miorița în unghurește, „Papa“ la Teatrul național din Cluj, Revista revistelor, etc.

CLUJ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 10

Un exemplar 8 Lei

Țara Noastră

Se sparg granițele...

Intr'un interview acordat zilele trecute, de către d. Ștefan Cicio-Pop gazetei partidului său din Capitală am citit o veste surprinzătoare.

Fostul locotenent de prim-ministru din cabinetul Vaida, de pie memorie, după ce informă publicul că trebile partidului național sunt în perfectă rânduială pe toată întinderea țării, spunea cu multă seninătate următoarele: Eu personal am fost însărcinat cu înfăptuirea organizației noastre de partid în patru județe din Moldova: Bacău, Rîmnicu-Sărat, Neamțu și Suceava...

Mărturisesc, primul impuls ce mi-a inspirat această neașteptată descoperire a fost o senzație ilariantă cum rar oferă spectacolul cotidian al întrecerilor noastre politice... Domnul Cicio-Pop organizează Moldova... O serie de tablouri mi s'au brodat pe-această informație laconică și închizând ochii fantezia cu frâu slobod m'a prins în capriciile ei. Am văzut par'că întâlnirile din gări unde frunzașul dela Arad era așteptat cu entuziasm de către notabilitățile din Piatra-Neamț, am gustat tradiționala francomanie moldovenească în luptă cu retorica cipariană a organizatorului, am resimțit ciudatul amestec de vorbe și de gesturi, rezonanța postumă a Budapestei grefată pe fond moldovalah... Din toate aceste aspecte, care îmbogățeau cu note noi grotescul consacrat al ritualului nostru politic, mîntea mea și-a compus un film colorat și vesel, gata de-a se înjgheba într'o comedie după indicațiile precise ale nemuritorului Caragiale. Revenit la domeniul politic și examinând situația cu mult cumpăt, primejdia nu mi s'a părut tocmai formidabilă. În adevăr, mi-am zis, organizările de partid ale dlui Cicio-Pop în Moldova sunt suportabile pe seama adversarilor...

După aceste prime impresii însă gândurile mele au apucat pe-un făgaș mai larg, conturile ridicolului s'au atenuat și încetul cu încetul privind în adâncul lucrurilor toate au luat o nouă înfățișare. Ori cât de nulă, ca act politic în consecințele ei imediate, călătoria dlui Cicio-Pop în județele din Moldova are totuși o semnificare interesantă și puțin banală. Ea ne dă să înțelegem tuturora că o mare prefacere de gândire s'a petrecut în lagărul regionalistilor noștri din Ardeal. Suntem în plin proces de normalizare, libera circulație a energiilor s'a pornit

dela un capăt al țării la altul, așa cum a fost firesc să se întâmple, așa cum am propovăduit-o noi, pentru care dărâmarea granițelor sufletești a fost suprema dogmă politică. Biruința ideii se desăvârșește acum. Că ea vine târzie, greoaie și informă, chestiunea nu importă, noi reținem faptul însuși cu toate semnificările lui. Dacă conducătorii comitetului de-o sută s'au împrietenit în așa măsură cu ideia unei apropieri de inima vechiului Regat, încât își mobilizează pe toți matorii lor provinciali și-i trimite în pelerinaj între Dorohoi și Severin, atunci judecata acestor oameni s'a smuls din bariera de ieri și preparația lor sufletească s'a făcut pentru primirea adevărilor împotriva cărora mai ieri-alaltăieri strigau ca din gura șarpelui. Dacă domnul Ștefan Cicio-Pop, prototipul resumativ al celui mai îngrădit spirit local dela noi simte trebuința să ia trenul și să cuvânteze la Bacău, atunci trebuie să recunoaștem că subț apăsarea necesităților organice ale neamului cu toți se dau la brazdă, până și figurile cele mai puțin maleabile. Că din acest contact nu va ieși pentru moment decât un câștig politic din cele mai neglijabile, că fraza și argumentele dlui Cicio vor stârni o undă de zâmbete pe buzele bunilor cetățeni băcăuani, se prea poate; că se vor destrăma legende și se vor diminua proporțiile unor personaje, e adevărat; din toate aceste însă se ridică triumfător principiul unității, razimul de căpetenie al consolidării noastre de stat.

Ideia își face drum și merge înainte, înlăturând toate obstacolele.

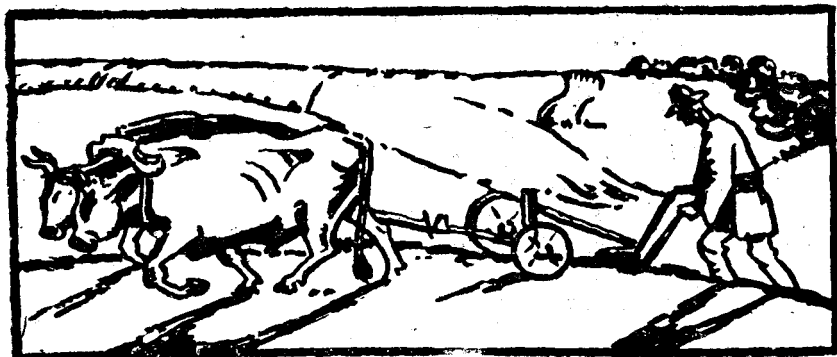
Cei care-au crezut că în noua așezare a țării se mai pot prelungi pe tărâmul politic granițele din trecut, mințile înguste și temperamentele inerte, toți scleroticii și toți întârziții sunt deavalmă împinși în această ogașe proaspătă căreia trebuie să se adapteze. Structura de bază a țării noastre, unită în puterea aceluiaș principiu de naționalitate, le croiește calea pe care trebuie s'o urmeze. Oamenii dela Cluj nu sunt în fond decât executorii unor porunci dincolo de vrerile lor, impuse din ordinul fatalității. Țara întregă se găsește într'o vie și precipitată transmisiune de energii dela un capăt la altul. Partidele politice nu fac decât să urmeze acest ritm sufletesc al maselor. E foarte firesc deci că pe suprafața globală a neamului curente de simțire se agită nesocotind geografia de odinioară care a trecut în domeniul istoriei și pe-ale cărei ruine integralitatea neamului, ca o mare familie pregătește soarta de mâine.

E un fenomen plin de înțeles care se desfășură sub ochii noștri. În cadrul unității de stat restabilite se sparg granițele sufletești la fiecare pas. O uruitură surdă le rămâne în urmă. Cad prejudecăți de demult, se dărâmă orizonturi învechite, se sfarmă psihologii înguste ca să se elaboreze unisonul de credință al românismului. La acest altar strălucitor vin acum solii din toate părțile, ca să-și aducă prinosul lor...

Iată de ce, scriind aceste rânduri sufletul meu subț povara clipei își moaie aripele în blândețe și iertare ca al unui drumeț ajuns pe culme după o îndelungă pribegie...

Cetățeni dela Suceava, jos pălăria! Fiți indulgenți cu domnul Cicio-Pop. La biruința crezului nostru al tuturor, sosește cel din urmă sol...

OCTAVIAN GOGA

În urma razelor

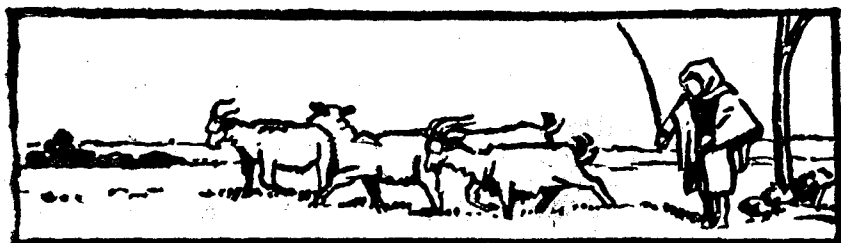
*Oprite 'n creștete de clăi
Și 'n părul tău și 'n ochii tăi
Muriau cele din urmă raze.
Spre soare-apune printre lanuri,
Cu vârful spicului plecat
De rodul binecuvântat,
Mergeam, și tainic dintre holde,
Tot mai stăruitor, un glas
Ne îndemna vrăjitul pas
Tot mai departe să ne ducem
În urma razelor spre-apus;
Tot mai frumos era 'nainte,
Tot mai departe printre holde
Și printre clăi de fân ne-am dus.*

*În ceața serii cufundate,
Fântâni și clăi și lanuri, toate,
Piereau în seamă neluate.
Dojenitor din înălțime,
Luceafărul la noi cătă,
Dar nu avea severa stea
Pe cine dojeni de sus . . .
Vrăjiți de ultimele raze
A soarelui din lume dus,
Mergeam fără să știm de mergem
Spre casă-acum, sau tot spre-apus.*

Ne-a fost răpit din lume-un vis
De-un zeu al câmpului trimis
Și-abia acasă ne-am trezit
Din visul ce ne-a fost răpit . . .
Când din fereastra luminată
Ne-a 'ntâmpinat întâia rază,
In suflet amândoi deodată
Noi am simțit cum ni se lasă
O tulburare ne'nțeleasă ;
O teamă de-a intra în casă.
Și'n dreptul razei de lumină
Văzui atunci cum tremura
Sfioasă 'n ochii tăi o vină,
Și toată vina ta era,
Că prea departe spre apus
In urma razelor ne-am dus,
Uitând de sat, uitând de noi,
Uitând în câmp de toată lumea
Ce rămăsese înapoi.

Cel mai frumos apus de soare
In ochii tăi s'a risipit
Și din cea mai curată rază,
Cea mai fermecătoare vină
Sub gene-atunci ți-a răsărit.
Și nu știu ce aș mai vrea odată,
Nu știu ce aș mai vrea odată
Să întâlnesc în viața mea :
Frumosul asfințit de soare
Sau ochii tăi, sau numai vina
Ce-o clipă 'n ei a tremurat,
Când muștrător ne-a 'ntâmpinat
Acasă, geamul luminat...

G. ROTICĂ

Congresul nostru

Cu mândrie putem să vorbim de congresul nostru dela Chișinău. E un pas mare în viața politică a țării românești. Odinioară și acum, din nefericire, adunările de partizani se preocupau de chestiuni și de patimi personale. Vorbe goale, fraze sforăitoare, întrerupte de vociferările obișnuite: „Jos cu ei“, urmate de mișcări transmise prin telegrame, iată cari erau rezultatele congreselor.

Nu voi uita niciodată cele ce-mi povestea cândva un fruntaș liberal cu privire la congresul acestui partid — pe vremea lui Dimitrie Sturza — la Galați. Au vorbit diferiți oratori, au atins diverse chestiuni mai mult sau mai puțin personale, dar sala era foarte rece cu toți oratorii cari s'au succedat la tribună. La un moment dat, decedatul Mărgăritescu, un orator înalt, spătos, fost senator, se urcă la tribună și începe a vocifera: „*Bonzii și mastodonții!*“

Sala aclamă, entuziasmul era delirant. Oratorul își continuă discursul și la fiecare frază intercală cuvintele care elektrizau sala: „*Bonzii și mastodonții!*“

La sfârșitul întrunirii alegători fruntași spuneau șefului organizației locale: „Bine a reușit congresul, frumos ai vorbit și dumneata și Sturza și Brătianu, dar degeaba... ca Mărgăritescu nimenea nu a vorbit“.

Aceasta era mentalitatea, și mulți și astăzi, în loc de a face educațiunea maselor și a le îndruma spre discuțiunile obiective și serioase, asupra problemelor ce le interesează, își cheltuiesc energia în deslănțuirea patimelor personale, atât de înjositoare din punct de vedere personal, așa de dăunătoare mersului înainte al țării.

La Chișinău s'a dovedit că se pot discuta probleme economice timp de trei zile, într'o atmosferă înălțătoare, în atenția încordată a ascultătorilor și spre folosul operei de consolidare a țării.

Chestiuni financiare au fost supuse cu obiectivitate, și observațiunile făcute nu erau pornite decât din dorința de a se întinde cât mai grabnic o mână de ajutor pentru salvarea țării dela dezastrul

spre care ne împing oamenii cari au „șantajat“ — acesta a cuvântul cel mai apropiat, — cu mult cântata lor competență financiară. Dacă la congresul din anul trecut, la Sibiu, s'au desbătut toate problemele pentru a se ajunge la stabilirea programului nostru politic în totalitatea lui, pe întregul cuprins al României-Mari, a fost dat ca la Chișinău să așezăm bazele politicei noastre economice. Aici nu a fost numai vorba de o enunțare de principii ci de găsirea de soluțiuni, urgent aplicabile. Atmosfera înălțătoare care a domnit din prima clipă când în jurul șefului nostru am pășit pe pământul basarabean, trecând peste Prutul de care poetul moldovean Stamatii spune:

*Prutul ista ni disparti
Apa asta n'ari moarti?
Dar ne-om pune noi când-va
Și cu gura l'am seca?*

până la Chișinău unde am găsit adunate toate organizațiile noastre dela Bihor până la Durostor și dela Arad până la Tighina, la malul apei pe care Hașdeu o cânta:

*Nistru, apă românească
Care spumegă 'ntre stânci
Ingropând dușmanii țării
In vâlvoarele adânci*

ne-a dat probă de ce înseamnă forța aceasta organizată și a oferit tuturor liniștea și siguranța zilei de mâine în mijlocul dezagregării generale:

Congresul nostru dela Chișinău, dacă pentru cei de bună credință, doritori de binele și de înălțarea țării, a fost un izvor de nădejde și de reconfortare, pentru dușmanii noștri a fost „îngropăciunea“ în slăbiciunea și neputința lor. Când un partid politic poate avea congrese ca cele dela Sibiu și Chișinău, nu este numai fala partizanilor săi ci este fala și siguranța țarei.

GR. L. TRANCU-IAȘI

Zâmbetul

Dimineața l-au găsit așa, întins, nemișcat, cu chipul ca de ceară răsărind din groapa pernei, cu plapuma adusă până sub bărbie, — fără nici o urmă, în toată înfățișarea, care să fi stat mărturie vreunei clipe măcar de luptă cu moartea năprasnic răpunătoare. Ba ochii, pe jumătate deschiși, păreau a se fi stins cu mulțumirea odihnei căutate, — iar o fluturare de zâmbet dela colțul buzelor răspândindu-se ușor peste toată fața, era ca o întâmpinare de bunăvenire a celei ce poate, grozăvindu-se, s'o fi apropiat de dânsul în puterea întunericului.

Era ca arătarea unei secrete bucurii dintre acele pe cari le simțim când cineva voind să ne facă un mare rău, ne face tocmai binele pe care îl dorim mai mult... Acesta mi-a fost primul gând când l-am văzut, și din ochi îndelung cercetători l'am întrebat: — Nu-i așa?... Dar fața a rămas neclintită și zâmbea mai departe...

Era ca o tălmăcire de înălțată și blândă milă pentru hărțuile de răs ale vieței, pentru câte se socotesc aci de-o atâta de mare însemnare și pricinuesc pizmă, certuri, prigoniri și sfășieri între oameni... Câți vor fi crezut că-l rănesc, în viața lui, cu de acestea... Ce nerozi!

Viața este ca o apă, întinsă deasupra noroaelor; cât timp e lăsată în pace, apa se limpezește și într'însa se poate oglindi suflet liniștit, gând curat; dar de câteori se pornesc turburări, atunci se răscolește noroiul, se amestecă cu apa, — și nu se mai oglindește nimica... Cine păgubește? Acela care turbură cu noroaie oglindirea cerurilor, nu câștigă... Sărmanul! e vrednic de un zâmbet în care să poată citi, de va ști, toată zădărnicierea pornirilor lui de nimic...

Sau nici de atâta nu mai învrednicești tu acuma furnicăria aceasta ridicolă, pe care o lăsași aci ca să-și joace mai departe tragi-comedia cu roluri multe, în disputarea cărora își smulg atâția, scrâșnind, sdrențele de ștofe de nimica, închipuind purpura, și chivărilor de carton poleit?...

...Toamna a fost neobișnuit de lungă... O muscă — vezi, mai trăește încă. Își mișcă lăbuțele căutând să le dea sprinteneala de astă vară, — zadărnice. Se resimt de rebegeala frigului, — a celui de afară și a celui din năuntru. Și totuși, după cum se mișcă, îți pare că musca aceasta se pregătește, cu credință într'o viață îndelungată încă, pentru traiul, cine știe cât, ce-i mai rămâne de dus pe pământ... Cel dintâi frig mai aprig o va culca, într'o noapte, spre ne-mai deșteptare ;

va cădea într'un colț de odaie, și strânsă cu gunoiul a doua zi, va fi aruncată acolo unde i-a fost scris să se reîntoarcă, în praful din care a fost creiată și ea — ca și orice trăește.

Vezi, noi știm ce soartă o așteaptă, musca aceasta; — dar oare ne dăm seama de soarta ce pe noi înșine ne așteaptă? O ființă superioară nouă poate ne observă și în sufletul ei poate se coboară aceiași adiere de milă, când ne vede înfiripându-ne și luându-ne atitudini de pregătire pentru o viață îndelungată încă... Sărmane muște, pe cari neființa ne pândește în toată clipa, — ne tragem respirația ca să putem privi, ca în vis, dincolo de fatalitatea înghețului... Dar dincolo nu mai e nimic din ceea ce este viața noastră de aici.

Uite, a căzut musca în fundul ceștii de cafea și s'a înecat. Ea a crezut să găsească acolo întărire nouă pentru urmarea vieții neobișnuit de lungă ce soarta i-a hărăzit. Și și-a găsit sfârșitul.

Ei și acum? Ce s'a făcut ceea ce era mișcare, ceea ce era luptă ca să trăiască, în picătura aceasta de trup, în fulgul acesta negru, îmbâcsit acolo în drojdia de pe fundul ceștii? A perit fără de urmă? S'a stins mistuindu-se până la capătul vremii ce i-a fost hărăzit anume să ciupească pentru zbârnăirea lui, din eternitate?

Nu. Viața aceea trebuie să fie încă undeva — ea n'a făcut decât să se înalțe sau să se coboare în spațiu, căutându-și izvorul de unde nu de mult s'a deslipit ca să rătăcească pe aicea sau pe dincolo...

...Oare nu de aceea zâmbești, fiindcă tu acuma le știi toate acestea, pe care noi ne dăm atâta osteneală, fără să izbutim, să le înțelegem?... Ce se face cu toată viața care pierde de aci, cu viața unei muște, sau cu viața unui om?... Zâmbești înainte — acelaș zâmbet înghețat în colțul buzelor — și nu pot nici cum să-l tâlmăcesc, zâmbetul tău acesta...

Nimeni nu s'a întors v'odată și nici într'un chip, ca să ne desvăluie cele de dincolo de viață... Insemnează care aceasta că nici nu mai este, acolo, viață?... De ce adică ar însemna acest lucru?

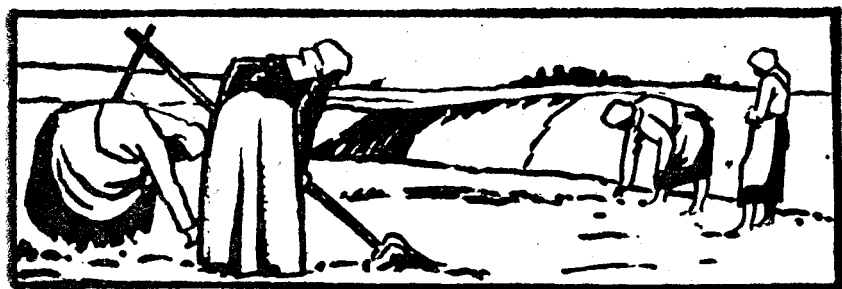
Poate că trecând în altă viață, nimeni, nimeni și niciodată, nu se mai simte îndemnat să se mai apropie de aceasta de aici. S'a dus, nu mai vine; nu mai este nici o închipuire să se întoarcă.

Pentru-că de-ar fi cuputiniță să se întoarcă unul, să mai trăiască, într'un fel sau într'altul, printre noi, de ce atunci nu și altul, și alții, și toți?... Și ce ar fi atunci? ...Nu; trebuie să fie, și este, o despărțire între două lumi; ele nu pot să se amestece, nu trebuie să se amestece.

Pe pământul nostru acesta, e mărginit numărul acelor care pot să trăiască; dar nemărginit este în nemărginirea lumilor. Ori câte suflete, ori câtă viață, s'ar perînda în peregrinația lumească, loc este nesfârșit, mai departe, în călătoria cea fără de sfârșit.

Este aceasta? Aceasta este? O, lasă-mă, față enigmatică, încremenită în veșnica deslegare de cele ce mai pot să viermuiește în mișuiala lumii acesteia, — lasă-mă să cred că zâmbetul tău *aceasta* mi-o spune...

ION GORUN

Intensificarea producției agricole în Ardeal

I.

— Situația producției agricole în trecut. — Situația de astăzi. — Motivele decadenței agricole. — Reforma agrară. — Nesiguranța regimului economic. —

Incontestabil, că înainte de 1 Decembrie 1918 în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș aveam o problemă agrară, care, mai ales din motive naționale, trebuia urgent soluționată. Din întinderea de 14.933,841 iugăre a Ardealului numai 60% era în stăpânirea proprietății mici, în vreme ce restul de 40% era în aceea a proprietății mari. Din punct de vedere social și economic trebuia normalizat raportul de întindere între proprietatea mare și cea mică; din punct de vedere al intereselor naționale repartizarea pământului era chiar criminală, deoarece asupra unui român cădea numai un iugăr cadastral, iar minorităților le veneau 6 iugăre cadastrale de fiecare cap. Soluționarea problemei agrare din Ardeal trebuia să se facă prin îndeplinirea reformelor agrare.

Desigur, că nici azi, problema agrară nu este de deplin soluționată în Ardeal, din contră prin felul cum a fost executată până acum reforma agrară în Ardeal, s'a creat o nouă problemă. Aceasta este *problema agricolă*, care, grație unei îndepliniri corecte și cumpănite a legii agrare desigur că n'ar fi luat ființă. Ca să soluționăm problema agricolă din Ardeal este absolut necesar să normalizăm, sau mai bine zis: să *intensificăm* producția agricolă.

* * *

Înainte de 1 Decembrie 1918 situația producției agricole în Ardeal era cu mult superioară celei de azi. Războiul mondial a strâns pute-

riile centrale într'un cerc de fier, și ele au fost silite să producă și mai mult și mai variat ca înainte. Multe mașini agricole cari mai înainte nu fusese folosite, au fost inventate și li s'a dat o largă aplicare în cultură. Multe pământuri până atunci necultivate, au fost puse în valoare. În general, era o tendință pentru intensificarea producției nu numai la proprietatea mare, dar chiar și la cea mică. Fermele model ale statului erau întrecute de mulțorii de cele particulare. Acestea aveau laboratoriile lor recunoscute, producția de sămânță era selecționată și cultura plantelor uleioase și industriale începuse să se facă pe o scară întinsă.

Creșterea vitelor în Ardeal a concurat totdeauna cu occidentul, observându-se tendințe de nobilitare. Viticultura, pomicultura, horticultura au ajuns la o înaltă perfecție. Pădurile din Ardeal au fost cele mai bine îngrijite în Europa centrală; cultivarea lor s'a făcut în mod foarte rațional, iar pădurile particulare cu nimic n'au fost mai slabe ca ale statului. Exploatarea s'a făcut în mod rațional și cu un control eficace. Regenerarea pădurilor era asigurată pe cale naturală și prin însămânțări artificiale.

Rentabilitatea producției agricole s'a asigurat prin industrializarea și comercializarea ei, înființându-se fel și fel de fabrici pentru prelucrarea plantelor industriale. Astfel, industria spirtului și a morăritului au ajuns la un nivel european iar pentru comercializarea produselor agricole au fost înființate multe societăți de export.

* * *

Situația producției agricole în prezent arată o mare decadentă față de cea din trecut. În general, producția agricolă a Ardealului scade și degenerază din zi în zi și ceea ce este mai dureros, amenință să scadă și să degenereze și mai mult. Inzadar sunt toate asigurările date de organele statului, această decadentă a producției agricole n'a fost curmată până acum.

Azi mari întinderi de pământ rămân necultivate. Sămânța întrebuițată este de o calitate inferioară, neselecționată și de multe ori chiar contaminată. Producția de grâu este serios amenințată. Cultura plantelor industriale a devenit aproape imposibilă, așa că producția zahărului, a cănepei și a uleiurilor trece printr'o grea criză. Creșterea vitelor pe de altă parte a luat o tendință cu totul extensivă. Azi vitele se cresc la întâmplare, rasa lor degenerază, numărul lor descrește calitatea lor scade. Nici o dispoziție nu se ia pentru regenerarea vitelor și este trist să vezi cum se nimicește creșterea de vite, această mândrie economică a Ardealului.

Horticultura, pomicultura, viticultura, toate trec printr'o criză acută. Industria pentru prelucrarea produselor agricole aproape nu mai există. Unde sunt fabricile de spirt, de uleiuri, morile de odinioară din Ardeal?

Societățile pentru comercializarea produselor agricole nu funcționează, nici n'au cu ce să funcționeze, nici nu pot funcționa, în condițiile cum sunt tratate în prezent de organele statului.

Cea mai crudă soartă o au însă pădurile, această bogăție națională a Ardealului. Dela 1919 încoace se exploatează pădurile Ardealului cu o îngrijitoare grabă, și fără nici o condiție de conservare. Este dureros să vezi cum dispar codrii Ardealului de pe o zi pe alta, rămânând în urma lor dealuri și munți pleșuvi. Se taie vara și iarna, fără nici o normă. Dacă s'ar face o constatare statistică am avea rezultatul, că dela 1 Decembrie 1918 până în prezent s'au tăiat mai multe păduri, decât în 20 de ani de dinainte de război. În întreg Ardealul de-a lungul rețelelor ferate se găsesc mari cantități de lemn gata pentru export. Dar ceea ce este revoltător, este faptul că lemnul nu se exploatează rațional; de pildă, se poate constata că lemne potrivite de industrie se valorizează numai ca lemn de foc, o împrejurare care atinge și interesele statului, deoarece nu se utilizează lemnul potrivit felului său.

Dacă nu se vor lua măsuri urgente pentru conservarea pădurilor, în 5—10 ani putem să spunem că pădurile noastre nu vor prețui mare lucru. În locul gorunului și altor esențe prețioase, vor crește plopul, mesteacănul, răchita, tufa și alte esențe fără nici o valoare.

* * *

Motivele decadenței producției agricole sunt variate și multiple. Este necesar să le constatăm exact și fără nici o supărare, deoarece numai așa se vor putea arăta dispozițiile cari trebuiesc luate pentru vindecarea boalei de care incontestabil suferă viața noastră economică.

Până la 1 Decembrie 1918, Ardealul a fost o parte integrantă a Ungariei. Incontestabil că din această tristă unitate de stat a rezultat o unitate economică. Regimul de odinioară, din motive politice îndreptate totdeauna împotriva noastră, s'a năzuit ca prin legături economice să cimenteze această unitate economică, punând Ardealul sub permanenta influență a centrului. Datorită acestei orientări silnice, în cursul timpului, centrul de gravitate a produselor agricole și industriale din Ardeal a devenit Ungaria. Toate liniile de comunicație erau îndreptate spre Ungaria, acolo erau debușeurile pentru vitele și industria Ardealului, acolo era și isvorul de capital necesar pentru viața economică a Ardealului, de acolo se aproviziona Ardealul cu acele fabricate pe cari le necesita industria sa.

Această unitate economică cu Ungaria s'a rupt la 1 Decembrie 1918, odată cu desrobirea noastră politică. Prin acest fapt Ardealul și-a schimbat centrul său economic de până atunci, ceea ce a adus cu sine o perturbație în viața economică, care încă nici până azi n'a putut fi înlăturată. Acesta este unul dintre motivele, cari au cauzat decadența și în producția agricolă a Ardealului.

* * *

Reforma agrară este a se socoti însă ca motivul esențial, care a determinat decadența, nădăjduim că vremelnică, a producției agricole

din Ardeal. Felul cum această reformă se înfăptuește face ca decadența să se accentueze și mai mult. Se trece brusc dela sistemul proprietății mari la sistemul proprietății mici și această trecere are repercusiuni asupra întregii vieți economice dela noi. Ce se face pentru ca producția să nu sufere din pricina acestei deplasări a regimului proprietății? Nimic. Proprietatea mare în Ardeal dispunea de inventariul agricol necesar, de capital, de educație profesională, pe când proprietatea mică nu dispune nici de inventar agricol, nici de capital și nici de educație profesională. Din această diferențiere urmează superioritatea celei de întâi, față de cea din urmă. În astfel de condiții, principiile unei politici agrare sănătoase ar fi pretins, ca trecerea dela sistemul proprietății mari la acela al celei mici, să se fi făcut în astfel de condițiuni ca să se evite orice zguduiri economice dureroase.

Azi în agricultură avem o desorganizare complectă, — întinderi mari expropriate sunt necultivate, — inventariul agricol al proprietății mari expropriate, reprezentând un capital de o valoare neprețuită, rămâne capital mort. Atâtea construcții se dărâmă, grajduri, magazii se prăpădese. Personalul superior agricol al proprietății mari a fost desființat și azi nu este utilizat. Cu ce s'a înlocuit proprietatea mare? S'a înlocuit cu proprietatea țărănească, care deține în Ardeal 90% din pământul cultivabil. Proprietatea țărănească însă nu este organizată, n'are capitalul necesar, n'are vite și n'are construcții, n'are educația profesională.

Evident deci, că în astfel de condiții ea nu va produce atât, cât a produs proprietatea mare, — și nici nu se poate spera în timp scurt la o intensificarea producției din partea ei. Plantele industriale, azi nu se mai produc, deoarece proprietatea mică nu știe să le cultive; iată că de aici decurg pagube mari pentru industria națională.

Devastarea pădurilor, pe de altă parte, este conștiința unui regim de imoralitate. Autorizațiile de exploatare se eliberează fără a avea în vedere interesele, pe cari le reprezintă pădurile pentru stat. Societățile de exploatare din Ardeal sunt fictiv naționalizate, ele în realitate sunt societăți străine, cari nu aduc prețul lemnului de export în țară, ci acesta rămâne în Ungaria, unde este în mare parte sediul adevărat al acelor societăți. Dacă toată contravaloarea imensei cantități de lemn exportat ar fi venit în țară, leul ar avea desigur o altă situație în străinătate.

E trist, că noi trebuie să ne mulțumim numai cu taxele de export.

* * *

Decadența producției agricole este determinată și de nesiguranța regimului economic. Refacerea economică a țării este în funcție de fixarea unui program agrar și agricol bine determinat. Este absolut indispensabilă o stabilitate în regimul economic, ceea ce nu se va produce decât având un program bine chibzuit și îndeplinind acest program în mod continuativ, fără considerație la guvernele de partid care se succed în cursul timpului. Este de tot regretabil felul cum se

înțelege la noi politica economică a țării. Ceeace face un guvern, vine și desface următorul. Nimic sigur — nimic stabil, — o atmosferă sufocantă de nesiguranță domnește pretutindeni, și peste toate considerațiunile, sunt suprapuse interesele de partid.

Politica vamală și politica de export sunt lucruri necunoscute, pentru-că ceeace se face acum la noi în țară în această materie, nu poate fi botezat decât cu un singur cuvânt: o *anarchie economică*, înrăutățită și prin incompetența celor dela conducere.

Afară de regimul d-lui general Averescu, — când a început în Ardeal o ameliorare pe terenul vieții economice, — toate celelalte guvernări, care s'au schimbat la cârma țării, pentru viața economică din Ardeal au însemnat numai primejdii. Viața economică este o realitate, pe care n'o poți vindeca prin cuvântări, ci numai prin o muncă pricepută, prin fapte reale, cari se pot și vedea. Situația economică de mai înainte a Ardealului a fost realizată prin muncă îndelungată și pricepută, rezultatul ei se vede. Azi însă muncă pricepută nu mai este, ci sunt în locul lor, numai banchete cuvântări, laude de sine, iar în urma lor... jale.

ION IACOB

*fost raportor al reformei
agrare pentru Transilvania*

O mică feministă

O elevă citea bucata: „Invățați, fetelor“, iar eu mă uitam la Caliopi Mititeanu din banca ultimă. Cu coatele răzimate de bancă și cu obrajii în palme, cu părul vâlvoi, din care o suviță se lăsa pe frunte, privea fix harta Europei. Uneori i-se ivea o creață ușoară pe frunte și atunci îmi venia să-i zic:

— La ce-ți încrețești fruntea de pe-acum? O să ai vreme, colo, — mai târziu...

Aveam impresia, că nu-i place bucata ce se citește. Când s'a isprăvit, i-am cerut să-mi spună un rezumat al celor citite. Abia i-am rostit numele, în clasă se făcu o mișcare vie. Toate privirile se îndreptară spre Caliopi, iar o elevă din banca a treia:

— Mă rog, domnule profesor, Caliopi Mititeanu e... feministă.

— Cum? — întrebai tresărind și neputându-mi opri un zâmbet.

— Mă rog, ea zice că femeile sunt egale cu bărbații...

— Mă rog, ea zice că băieții nu sunt mai tari ca fetele.

— Mă rog...

— Destul am zis. Vă sfătuesc, să nu vă bateți nici-odată cu băieții... (N'a fost un sfat de prisos: liceul de băieți era chiar în vecinătatea celui de fete.)

Caliopi se apucă să spună rezumatul. Nu știu, l'a spus bine ori rău, nu prea eram atent la ce spunea. N'am văzut nici-odată o feministă vie și... o contemplam. De-aș fi fost pictor, i-aș fi zugrăvit portretul. Aș fi eternizat privirea ei încruntată. O feministă în clasa a treia de liceu! Cum vor fi cele dela Universitate?

La urmă am adaos, — drept învățătură morală, — câteva cuvinte despre conduita fetițelor.

— Fetițele, — ziceam, — trebuie să aibă o purtare mai aleasă ca băieții... și celelalte.

Ochii ei păreau niște săgeți, citeam în ei un mare, un încruntat semn al întrebării:

— De ce?

În săptămâna viitoare s'a citit altă bucată: cea cu „Băiatul neascultător.“ Acum era veselă, zâmbitoare și îi scăpărau ochii. Citeam în ei:

— Așa-i, așa-i! De-așa ceva sunt capabili numai băieții. Fetițele... nici-odată!...

Cuprinsul acestei bucăți l'a spus în triluri drăgălașe, vesele...

Vestea ei se lăfise și în liceul de băieți. Când venia la școală, băieții îi aruncau priviri piezișe:

— Uite, mă, feminista!

Le arunca și ea o privire plină de dispreț și trecea mândră, înainte...

Odată un băiat de liceu dete doi pumni unei fetițe din clasa întâi. Atunci în clasele inferioare ale liceului de fete era să izbucniască... revoluția. Caliopi ținea hangul.

— De ce te-ai lăsat? — striga furioasă prin coridor. — Băieții n'au dreptul să bată fetele! Aș vrea să văd pe vre-unul atingându-se de mine... I-aș arăta, că o fată e cel puțin atâta, cât un băiat...

M'am nemerit eu pe acolo și... s'a potolit. Dar... mi-a aruncat încruntata ei privire de... feministă.

Pe socoteala feminismului ei se făcea mult haz, devenise așa un fel de feminism de operetă, dar ea, nu se lăsa.

— Nebunelor, voi nu vreți să vă cunoașteți drepturile voastre!

A împrumutat și altor fetițe „Drepturile femeii“, dar își reprimeea cartea întotdeauna necitită. Și Caliopi... nu dispera. Iși continua apostolia...

— Când toate femeile vor fi feministe — zicea — se va schimba fața lumii...

Fetițele ardeau de dorul s'o vadă odată măsurându-și puterile cu un băiat. Și dorul li-se împlini într'o Sâmbătă.

Cum mergeam la școală, încă din capul străzii văzui o mulțime de băieți și fetițe, în dreptul celor două licee. Erau ca două tabere dușmane; fetele în partea liceului de fete, iar băieții în cealaltă. La mijloc un băiat trântit la pământ. O fetiță, cu genunchii pe spatele lui, îi căra pumi cu nemiluita. Fetița, roșie ca floarea de mac, era... Caliopi.

Băiatul se svârcolia să scape de sub genunchii ei, sgârâind asfaltul cu unghiile, în vreme-ce tabăra fetițelor râdea cu hohot. Dar nu pierdea din ochi tabăra băieților, gata, gata să intervină când ei ar călca legile stricte... neutralității. Cine știe, ce s'ar fi întâmplat, dacă nu sosiam la timp!

Ca totdeauna în astfel de împrejurări, amândouă taberele o luară la fugă, numai Caliopi, dând drumul băiatului, a rămas pe teren. Mă privi speriată și în câteva clipe șiroaie de lacrimi îi brăzdau obraji.

O întrebai cu glas răstit:

— Caliopi, ce să însemne asta?

Iși vârî mâna, în sân și scoase o hârtie mototolită.

— Mă rog, mă rog, — făcu răsufând din greu, ... mă rog, mă rog ... uită-te, ce epistolă mi-a trimis ...

Îmi întinse hârtia, apoi ... mai aruncând câteva fulgere către liceul de băieți se strecură sub poarta liceului de fete, iar eu, am desfăcut-o.

Era o scrisoare frumoasă, caligrafică. Era o epistolă ... de amor.

— „Stimată Domnișoară! Din momentul în care te-am văzut“ ...

Atâta am citit și ... mi-s'au împainjenit ochii. Continuarea o știam ... de-acum douăzeci și șase de ani, când un alt băiat, (la ce să-i mai spun numele?) o scrisese tot astfel: „Stimată Domnișoară! Din momentul în care te-am văzut“ ... A fost poate din acelaș isvor, din acelaș „Epistolar al amorului“. Atâta numai, că băiatul de atunci n'a avut ghinionul să o trimită unei ... feministe.

Când am intrat în clasă, privirile tuturor elevelor se îndreptară spre Caliopi. Mă prefăceam, că n'o văd, dar o vedeam. Cu părul vâlvoiu și cu o creață în mijlocul frunții.

După oră am chemat-o în curte.

— Caliopi, — i-am zis, — ar fi trebuit să-l dai pe mâna mea, să-l pedepsesc eu ... Unei fetei nu i-se cade să fie ... crudă.

În ochii ei se ivi marele semn al întrebării:

— De ce?

Îmi venia să zâmbesc, dar m'am reținut. N'am mai întins vorba, ar fi fost de prisos ... Ea a citit doar: „Drepturile femeii“ ...

Am luat-o către liceul de băieți. Directorul îmi era prieten, i-am povestit „cazul“ și l'am rugat, să pedepsească pe băiatul cu pricina.

— Pedepsește-l tu, — îmi răspunse directorul. — Intră în biroul meu, o să'l trimit îndată ...

— Nu, nu, ripostai, — pedepsește-l tu ...

Eu n'aș fi putut să-l pedepsesc. Ar fi protestat un glas venit de departe, glasul ... băiatului de-acum douăzeci și șase de ani. Așa: „Stimată Domnișoară! Din momentul în care te-am văzut“ ... Și celelalte ...

* * *

Caliopi a rămas și pe mai departe feministă. Băiatul cu pricina, „din momentul în care“ a văzut *întru adevăr* pe Caliopi, s'a cumișnit. Dar... au luat-o la ochi ceilalți băieți. O pândesc când vine la școală, răsar ca din pământ în fața ei și îi strigă:

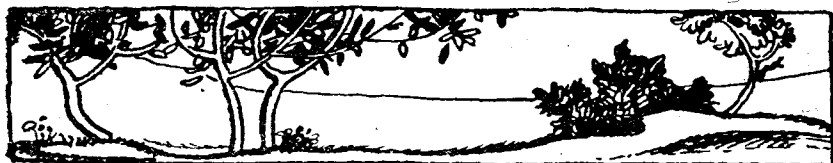
— Caliopi, te iubesc!

Și ... o ieanu la fugă. Ca o veritabilă „feministă“, Caliopi râde, nepăsătoare. Uneori șuiereă între dinți:

— Lașilor!

Și intră pe poarta liceului de fete, gândindu-se la „Drepturile femeii“.

SEPTIMIU POPA

Municipiul și... cinematograful

— Cu prilejul congresului primarilor comunelor urbane —

Deunăzi s'a ținut la Timișoara congresul primarilor din toate comunele urbane ale țării, al doilea dela croirea noilor ei hotare, prilejuit de apropiata desbatere a proiectului de reformă administrativă și de multele mizerii în cari se zbate administrația noastră comunală. Cum vedem deci, congresul a fost organizat în numele apărării unor principii și interese foarte strâns legate de fiecare cetățean. Prin urmare, preocupările capilor orașelor trebuiau însoțite și de atențiunea opiniei publice. Din nefericire, ținerea congresului a coincis cu „descoperirea“ comploturilor de tot soiul, abătând atențiunea opiniei publice, dar mai ales aceea a guvernului în această direcție zgomotoasă și plină de grozăvii. Astfel, congresul primarilor s'a închis fără ca lumea să fi luat cunoștință de importantele lui debateri. Doar o timidă informație dintr'un ziar din Capitală ne vestește, ca un slab ecou al acestui congres, că primarul Capitalei a propus comisiei interimare transformarea Bucureștilor în „municipiu.“ Ca cea dintâi măsură practică în această direcție, e vorba să se facă și comunalizarea cinematografelor, stârnind profundă nedumerire în rândurile proprietarilor respectivi, cari nu pot pricepe ce-o fi având cuvântul laținesc de municipiu cu cinematograful iscodit de civilizația modernă.

Privind extraordinara distanță din timp ce desparte epoca celor două noțiuni, proprietarul de cinematograf are tot dreptul să se crucească. În adevăr, cuvântul de municipiu nu are nici cea mai palidă legătură cu cinematograful. Pe vreme lor, romanii înțelegeau subț acest cuvânt orașele supuse dominațiunii statului roman, cărora le recunoșteau conservarea legilor lor particulare. Iar dreptul modern îi dă acestei noțiuni atâtea definiții, câte manuale de drept administrativ sunt. În fond însă, toate acestea se pot rezuma la trei lucruri esențiale: unul de ordin politic, înțelegând organizarea corpului administrativ pe bază electivă; altul de ordin economic-financiar, cuprinzând principiul unei largi libertăți atât în ce privește găsirea izvoarelor de venit, cât și întrebuintarea acestora; în sfârșit, ca o palidă reminiscență din trecut, municipiul însemnează și un drept de legiferare, în forma de „statute“ în cadrele legilor și cu aprobarea ministerului.

Pentru moment cel de al doilea principiu al municipiului — moștenit de noi prin legea administrativă maghiară — produce deosebirea de vederi dintre administrațiile comunale și guvern de o parte, și confuzia dintre municipiu și... cinematograf, în cazul proprietarilor de cinematografe din București și încurând și dela Arad, Cluj și de aiurea.

În opoziție cu concepția guvernului, — care tinde să substituie libertatea și inițiativa locală în materie de administrație economico-financiară comunală cu influența integrală a statului, — congresul primarilor, în unanimitatea lui a fost de altă părere. Descoperind partea politică și legislativă din ceace înțelegem subț municipiu, congresul a hotărât adaptarea acestui principiu în întreg cuprinsul țării educându-se întru sprijinirea lui o mulțime de argumente științifice și practice, a căror valoare nu poate fi contestată în numele nici unui alt interes public. Dar mai convingătoare ca orice argument științific au fost acelea de ordin practic aduse de primăria Timișoara, arătând „de visu“ frumoasele rezultate ce se pot obține prin o gospodărie comunală nestânjenită de prea multele îngrădiri ale guvernului central.

Având în vedere acest scop al congresului, alegerea Timișoarei pentru ținerea lui a fost foarte nemerită. În orice altă parte a țării, primarii ar fi fost nevoiți să se mărginească la discuții de caracter pur teoretic. Ori, pentru o asemenea discuție era inutil să se deranjeze atâta lume. Principiile de ordin științific le-ar fi putut mai ușor fixa câțiva profesori de Universitate. Ca oameni de administrație însă, pe primari îi interesa mai ales partea practică. Subț acest raport singură Timișoara, cu multele ei așezăminte de interes public, putea să justifice valoarea practică a municipiului. Atât din moștenirea trecutului, cât și din năzuințele regimului românesc, primarii de pretutindeni au văzut cu ochii ce va să zică administrație din punct de vedere mai înalt. Primăria Timișoarei nu este numai o instanță unde te adresezi cu micile daraveri personale, ci este și în centru de unde se pornesc și se dirijează acțiuni menite să aibă înrăurire remarcabilă culturală, politică, economică și socială. Firește, regimul românesc nu a putut să îndrepte dintr'odată aparatul găsit aci în favorul, românismului. În acest scop timpul a fost prea scurt, iar societății noastre îi lipsește încă maturitatea ca să poată elimina din asemenea citadele a străinismului politica deșanțată de partid. Dar nu a rămas nici inactiv în fața atâtor condiții tot atât de excelente și pentru promovarea progresului nostru. Primarii de pretutindeni au înțeles că administrația reală a Timișoarei se desfășură abia în afară de localul primăriei, în cadrele numeroaselor ei așezăminte economice, financiare, culturale, sociale și altele, printre cari amintim: uzinele electrice, canalizarea, tramvaiele, întreprinderea funerară, lăptăria, cinematografele, orfelinatul comunal, banca orașului cu capital de 10 milioane, numeroase alte clădiri și terenuri intra-și extravilane, toate administrate de consiliul comunal. Adevărat, toate acestea le-am moștenit dela regimul maghiar, dar rezultatele de până acuma ne îndreptătesc să nutrim cele mai promițătoare speranțe și pentru viitor.

Foloasele realizate de regimul românesc se semnaleză deocam-

dată pe terenul cultural și social. Cu concursul primăriei s'a întemeiat școala politehnică, ale cărei edificii azi-măine vor fi o fală a orașului. Cu sprijinul aproape exclusiv al primăriei se susțin toate căminurile de studenți, iar în Aprilie 1921 primăria a întemeiat și susține un cămin de ucenici care adăpostește azi mai multe sute de băieți români, plasați pela meserii, inițiativă care a fost îmbrățișată cu o deosebită căldură de întreaga societate românească. Interesul pentru această din urmă inițiativă se explică prin împrejurarea că aceasta vizează un teren unde până acuma suntem inexistenți.

Întreagă această operă culturală și socială este susținută, în afară de sprijinul moral al publicului, prin ajutorul efectiv, în bani, al primăriei, care se ridică la multe sute de mii anual, fără grădinile puse la dispoziție gratuit pentru aprovizionarea cu produse alimentare necesare acelorăș instituuțiuni.

În fața acestor rezultate, se pune întrebarea, cum e posibilă o asemenea acțiune când aiurea ministerul nu admite nici măturători de stradă, cum e cazul în Cluj? Explicația este din cele mai simple. Pentru că primăria Timișoarii întrebuițează pentru acest scop venitele întreprinderilor sale particulare, în fruntea cărora, la rubrica venitelor, stau cinematografele, formând monopolul comunei, cu aproape un milion lei pe an. Și cu acest lung înconjur am lămurit și legătura dintre municipiu și cinematograf, cel dintăiu ecou al hotărărilor din întrunirea primarilor dela Timișoara. În mîntea frămăntată de multe goluri din bugetele orașelor s'a întipărit adănc exemplul cinematografulor din Timișoara, ca o instituțiune foarte rentabilă. Și tot meditănd, primarii de pretutindenii își pun întrebarea: de ce, adecă, o instituțiune susținută de colectivitate să verse venitele în punga unor particuluri, când la Timișoara ele se întrebuițează în folosul aceleiași colectivități?...

Și fiindcă vorbim de Timișoara, care din punct de vedere etnic se găsește în o notă atăt de discordantă cu restul Banatului, ne permitem să atragem atențiunea încă asupra unui lucru: tot municipiului îi revine sarcina să arunce puntea elementelor românești dela țară, ce tind spre aceastră insulă, până acum inaccesibilă, fixându-le și în viața economică a orașului. Printr'o concentrare de capital, sub o formă oarecare, luat dela toate băncile românești locale din Banat, s'ar putea forță încă de pe acuma o atașare la industria existentă, rămănănd ca mai târziu, prin sucrescența ce ne-o vor da: politehnica, școala de meserii și căminul ucenicilor, să naționalizăm și personalul tehnic și administrativ.

P. NEMOIANU

Quo Vadis, Germania?

— Desmembrarea internă a Reich-ului —

Dela Aachen, unde o republică renană ia ființă, nu fără a întâmpina grele obstacole, până la Mûnich unde o monarhie deghizată pregătește o acțiune de dictatură șovinistă și până la Dresda unde un comunism din ce în ce mai slab luptă totuși pentru o idee de clasă, Germania sfâșiata de atâtea tendințe centrifuge, înfățișează priveriștea unei adevărate tragedii politice.

Criză financiară și criză morală, sunt simptomele unui proces istoric, de o gravitate asupra căreia nu trebuie să ne înșelăm. Imperiul, care timp de o jumătate de veac însemnase biruința ideii de unitate națională, chiar a doua zi după un război pierdut, azi pare a fi pe pragul unei adevărate disoluții. Și opera aceasta de destrămare, ca o ciudată manifestare a timpului, începe din chiar centrul naționalismului integral, și prin chiar fapta celor mai dârzi reprezentanți ai lui. În chipul acesta, o rebeliune separatistă, care la Dresda comunistă ar fi fost poate la locul ei, apare la Mûnich, în lumea lui von Karr, a lui Knilling și a unui general von Lossow, ca o adevărată ironie a soartei. Orice ar zice cronicarii de mâine, ei nu vor putea șterge anumite aspecte paradoxale ale Germaniei contimporane.

La Mûnich, e drept, răzvrătirea vrea să aibă un înțeles specific de germanism fără rezerve, înțeles care caută formule de împăcare cu unitatea Reich-ului. E însă greu a atinge principiul însuș al disciplinei naționale pe care se întemeiază solidaritatea unui popor și coeziunea unui stat, fără a zdruncina temeliiile unității sale.

Întăia defecțiune a pornit din Bavaria. Urmarea o vedem. Sfârșitul e încă problematic. Ceeace e însă neîndoios, e faptul că alături de falimentul său financiar, Germania înfățișează azi Europei, spectacolul unui alt faliment, despre care toți ne-am fi îndoit cu câțiva ani în urmă: e vorba de prăbușirea legendei, care transforma poporul teuton în deținătorul ales al unui patriotism neînfrânt și al unei discipline fără pereche.

Oricâte înfrângeri ar fi suferit, oricâte bătălii ca acelea dela

Sedan ar fi avut de îndurat, oricâte reparații de plătit, Franța nu ne-ar fi dat un asemenea spectacol...

* * *

Cine e omul care e azi la cârma Germaniei?

În ceasul în care Cuno, cancelarul rezistenței pasive a fost doborât, s'a simțit ca un fior de învioreare. Pe marginea prăpastiei, Reich-ul se reculegea. Convins de toată tragică deșertăciune a unei politici de sinucidere, poporul german își strângea puterile într'o uriașă încordare, pentru a privi cinstit viitorul în față, pentru a se descătușa de povara unei păci atât de grele, pentru a renaște prin muncă.

Mulți din cei cari nu putem avea o deosebită simpatie pentru Germania, a oricărui ar fi ea, simțeam totuș o oarecare mulțumire în fața acestui viitor. Un interes superior privea animozitățile naționale, și interesul acesta, născut din conștiința unei atât de indisolubile solidarități între popoarele civilizației noastre, cerea ca Reich-ul să-și reia locul între factorii culturali și economici ai acestei civilizații.

Cancelarul Stresseman nu s'a arătat însă a fi marele cârmaci, la înălțimea marilor greutăți ale momentului. Pentru a liniști furtuna trebuia nu numai forță, ci și un nemărginit simț de sacrificiu în sufletul unui om care se putea uita pe sine.

Politica creiază adesea martiri, pentruca istoria să i-i consacre apoi ca eroi. În împrejurări excepționale, metodele meschine ale luptei de fiecare zi nu mai au ce căuta. Preocupări de a păstra o anumită popularitate, și de a reprezenta pe cât cu putință media unei opinii publice, sunt scuzabile, poate chiar necesare într'un moment de liniște. În ceasul al 11-lea, asemenea preocupări sunt adevărate leșturi, cari trag la fund pe cel care nu a știut să le învingă.

Cancelarului Stresseman i se cerea nu numai o idee, ci și curajul de a înfăptui cu orice preț un program.

Cancelarul Stresseman, nu a putut însă uita că e șeful unui partid politic; el nu a vrut să nesocotească prietenii de ieri cu un naționalism german care putea deveni atât de popular, și nici să îndușmănească marea industrie, atât de puternică într'o țară unde mica burghezie se prăbușise de curând. Pe de altă parte, conștient de dezastrul iminent al unei politici de rebeliune împotriva tratatului de pace, el vroia, sincer poate, să ajungă la o înțelegere cu aliații.

Cancelarul Stresseman a vrut însă prea mult, și pentru ajungerea unor țeluri atât de discordante, a urmat un drum de mijloc.

Zadarnic a încercat Cancelarul, să se transforme într'un dictator al națiunii. Dictatorii se fac prin ei însăși sau cel mult prin națiune, dar în niciun caz prin votul unui Parlament, după două săptămâni de tratative, și după creerea unui hibrid minister de coaliție.

Între extrema dreaptă care submina puterea guvernului său, deși nu avea curajul de a-i cere moștenirea, și între un socialism demonetizat în țară dar încă tare în Parlament, Stresseman, cu metode mici, a înfăptuit o politică insuficientă și meschină.

El a capitulat de fapt, în Ruhr, dând semnalul de încetare a rezistenței pasive. Și cu toată importanța acestei acțiuni, el a redus prin greșala sa toată însemnătatea gestului făcut. A dezarma în rate însemnează, pentru ai săi a dizolva orice putere de luptă, iar pentru adversari, a lăsa aparența unei dușmării și a unei primejdii.

Pe de altă parte a recunoaște în principiu un tratat și obligațiunea de a-l executa, și a continua în acelaș timp o tocmeală de tarabă în jurul unor amănunte ridicole, e fără îndoială, o nouă și gravă greșeală politică. Stressemann a încetat războiul din Ruhr, dar nu a făcut nici un gest hotărât pentru a intra pe calea de execuțiune fără rezerve, deocamdată cel puțin, indicată de Franța și Belgia. În chipul acesta el se recunoaște înfrânt, dar nu se supune principiului reparator al victoriei. Peste tot jumătăți de măsuri, gesturi palide și fără contur, încercări deznădăjduite dar lipsite de energie. Un om slab încearcă să fie tare și nu poate, căci asemeni unui general care în pragul celei mai grele lupte ar căuta soluții în cărțile învățate în școală, el așteptă mântuirea dela alții, iar nu dela el.

Politica externă a Cancelarului, deși începută cu o capitulare, urmează o epocă de guerilla, un țel destul de nebulos încă.

În asemenea împrejurări, cum să fie mai norocoasă politica internă, a unui asemenea guvern?

* * *

Conflictul dintre Mûnich și Berlin, mocnea de mult, sub cenușa pe care o tot aruncau atâtea zadarnice compromisuri. Era o simțită diferență de nivel, între capitala adânc regalistă a Bavariei, dornică de autonomie și poate și de hegemonie într-o Germanie monarhică, și între Berlinul lui Ebert și chiar al lui Stressemann.

Veleitățile Reich-ului de a supune aceluiaș regim fiscal Bavaria, și de a controla, în virtutea drepturilor constituției dela Weimar toată viața politică și economică a fostului regat, întâmpinau îndârjita rezistență a tuturor guvernelor dela Mûnich.

Berlinul tolerase însă prea îndelungat timp gesturile de independență ale Bavariei. Din vremea când sentințele Curței supreme dela Lipsca nu se puteau executa pe teritoriul său, și când Hitler înfiripa nesupărat un fascism teutonic, se simțise că va veni un ceas când spărtura să fie atât de mare, încât nici cuvinte de împăciuire și nici compromisuri să nu o mai poată închide.

O lipsă de prevedere politică a grăbit cu un ceas acest desnodământ.

Pentru a reda o nouă vigoare vieții economice a Reich-ului, cancelarul Stressemann s'a gândit să ceară noi jertfe muncii. Capitalul trebuia cruțat. Un Hugo Stinnes și un Krupp, vegheau pentruca evoluția să se facă spre dreapta, și pentruca jertfele ce se vor cere, să nu se impună cumva marelui industriei. Și astfel primul motiv, și primul

punct de program, pentru care guvernul a cerut puteri dictatoriale, a fost tocmai suspendarea zile de 8 ore de muncă.

Suntem acum în plină rebeliune bavareză. Ori câte formule ar întrebuiința guvernării din jurul lui von Karr, pentru a adormi anumite scrupule de conștiință, ei nu vor putea ascunde realitatea. Intre Berlin și Munich azi legăturile sunt rupte, și din dosul unei autonomii trecătoare, se întrezărește un program îndrăzneț, pe care încă nu vor să-l mărturisească.

Și în timp ce în Bavaria se ridică steagul primului separatism regional, la Dresda guvernul socialist-comunist al Saxoniei duce o luptă îndârjită cu cârmuirea dela Berlin, la Hamburg se varsă sânge din belșug, iar pe malul Rhinului autonomiștii lui Dorten, Matthes, Smeets, și acum în urmă ai lui Deckers, se străduiesc să consolideze o republică independentă.

E Germania oare pe pragul războiului civil, și pe pragul destrămării moștenirii lui Bismark?

* * *

Dacă incidentul dela Dresda, născut din lipsa de tact a guvernului Müller, care pretindea să înăbușe orice libertate de acțiune a guvernului saxon, nu prezintă o gravitate deosebită, cel puțin pentru moment, nu acelaș e cazul acțiunii dela Aachen și dela Düren.

Ce e drept, față de Saxonia comunistă, Stressemann a știut să fie energic. Acelaș om care tolera, de voie sau de nevoie, toate gesturile anarhice ale Bavariei, nu s'a sfiit să întrebuiințeze forța armatei spre a reduce la tăcere, tendințele mult mai slabe de autonomie, dela Dresda. În chipul acesta, omul care a știut să ceară jertfe numai muncitorimii, spre a feri cât mai mult capitalul și industria de a contribui la opera de refacere a Reich-ului, se arată fără cruțare pentru un guvern socialist, și totdeodată slab și dezarmat față de unul aproape monarhic.

Este acesta, cel mai puternic simptom pentru a caracteriza întreaga concepțiune politică a Cancelarului de azi.

În Renania însă lupta va fi cu mult mai grea. E vorba de o nemulțumire adânc pătrunsă în păturile populațiunii, împotriva tiraniei prusiene. Și ceea ce tirania aceasta și toată antipatia unei administrațiuni dușmănoase nu ar fi putut ajunge, a fost atins de marele factor politic: suferința.

Toată criza economică a Germaniei, s'a resfrânt în primul rând asupra provinciilor ocupate. Inecate în valurile de hârtie ale Reichsbankului, regiunea care atâta timp fusese cea mai bogată din imperiu, azi se zvârcolea în haosul acesta, în care orice producție și orice viață economică devenea imposibilă.

Cu câțiva ani înainte, separatismul renan era o utopie. Azi însă, când Germania pe pragul dezastrului celui mai cumplit pare a atrage după dânsa în prăpastie, și provincii cari ca Renania, sunt de fapt atât de bogate, formula capătă viață și înțeles. Nu e ea oare, primul

răspuns la strigătul deznădăjduit de „sauve qui peut“, pe care, dela Berlin, profeții înfrângerii îl aruncă în cele patru colțuri ale lumii?

Revoluția renană se prezintă deocamdată ca o acțiune nebuloasă și discordantă. Oameni improvizați ca Deckers, oameni cari cer o Renanie absolut independentă ca Matthes și Smeets, oameni cari cer o simplă autonomie ca Dosten, lucrează disparat, fără multă coeziune și fără sistem. Unor succese fericite și ușoare la Aachen și la Düren, au urmat ceasuri de înfrângere. Și se pare că ne găsim chiar în ajunul unei ofensive generale a poliției Reich-ului, alături de care studenți și oameni ai vechiului regim, dau asalt cetățuilor separatiștilor renani.

Ori câtă neutralitate ar păstra autoritățile franco-belgiene, simpatia lor pentru mișcarea separatistă e și firească și dreaptă.

Noi nu dorim o disoluție a unui stat care reprezintă prin forța lucrurilor o unitate etnică și culturală. O descătușare însă de tendințele imperialiste ale unei Prusii războinice și întărirea unei vieți regionale, mai senine și mai pacifice, poate aduce un mare aport pentru liniștea Europei.

Se pune de acum, în chip arzător, problema unui stat tampon între Apusul latin și între Europa centrală teutonică. Independent sau numai autonom, un asemenea stat ar putea da o pildă creatoare Germaniei, începând prin a-și împlini, pentru partea ce-i incumbă, obligațiunile ce decurg din tratatul din Versailles.

De acum, soarta Germaniei se joacă în jurul acestei dileme. Va porni dela Berlin un glas puternic, care să cheme pe toți la muncă, la o operă de refacere, și de împăciuire, prin executarea cinstită a reparațiunilor, sau dimpotrivă, alunecând mereu spre prăpastie, opera de destrămare va continua?

Nu îndrăsnim să credem în prima soluție, și privim cu multă teamă, spectul războiului civil, care dela Aachen la Munch, întunecă orizontul Reich-ului.

Și oricât de mult am vedea într'un asemenea desnodământ, urmarea firească a greiei greșeli a unui popor și a micimei cârmuitorilor săi de ieri și de azi, epilogul acesta ne-ar atinge și ne-ar zdruncina pe toți.

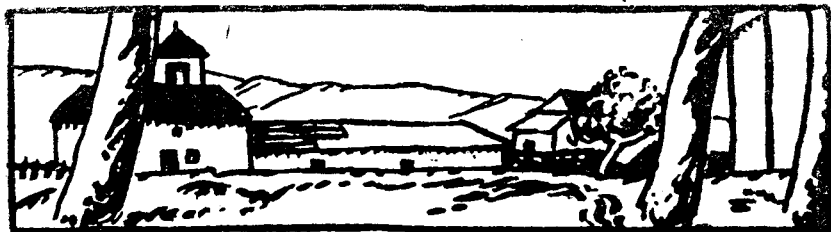
Evoluția timpului e spre unitate și spre concentrare a forțelor. Europa toată ar da înapoi cu o jumătate de veac în fața unei catastrofe germane. Și nu e bine a merge împotriva istoriei.

Oare nu e nimeni dincolo de Rhin, care, cel puțin acum, să aibe curajul de a întreba răspicat:

— *Quo vadis Germania?*

V. N. PETALA

Paris, 30 Octombrie 1923.

Cronica politică

Primenire, sau o inutilă cârpeală?

Guvernul dlui Ion I. C. Brătianu a suferit un mic aranjament de toaletă. *Viitorul* vorbește despre o prețioasă primenire de forțe. Erau adică, miniștri cari obosiseră (cu grije ne întrebăm, ce anume o fi ostenit pe dl C. Banu?) — aceștia au fost nevoiți să plece. Erau, apoi, miniștri a căror înlocuire n'a părut necesară (o, infatigabilul d. general Moșoiu!) — aceștia au rămas la locul lor. Entuziasmul oficialului liberal nu e împărtășit însă de spectatorii obiectivi ai frământărilor noastre politice. Aceștia, și noi credem că dreptatea e de partea lor, socotesc recenta remaniere a guvernului drept o inutilă cârpeală, menită să arate odată mai mult defectele de conformație ale cârmuirii actuale.

Ziarele „independente“ dela București, despre cari nimeni nu poate să știe niciodată în a cui slujbă se găsesc, au întreținut vreme de câteva luni curiozitatea bietului public cetitor, cu povestea interminabilă a remaniei. În fiecare zi la diferite rubrici, de-alungul lungilor coloane, o mulțime de arangamente oculte se făceau și se desfășeau, interminabile reportaje se țeseau în jurul listei „noului guvern“, presupuse indiscrețiunii mișunau prin toate colțurile de redacții, chiar și cei mai sceptici dintre oamenii de treabă ajunsese să atribuie apropiatului eveniment, o deosebită însemnătate politică.

Cu atât mai profundă este acum decepția. Nimic nu s'a clintit din metodele de guvernare ale partidului liberal, și mai cu seamă nici o schimbare n'a intervenit în rețetele alese pentru tămăduirea situației economice. Probă sunt comentariile cari și-au făcut loc acum, după ce guvernul s'a prezentat Parlamentului în noua sa formațiune. Iată, totul se reduce de data aceasta, la indiscrete cercetări, — vai! atât de puțin interesante, — dacă felul în care s'a realizat remanierea guvernului reprezintă o înfrângere sau o satisfacție pentru fiecare din cele două „bisericuțe“ ale partidului liberal: aceea a dlui Alexandru Constantinescu și aceea a dlui Gh. Mârzescu. Dacă ar fi să credem

aceste socoteli postume, toată încordarea publică, toată forfoteala guvernamentală, toată emoția presei din Capitală, n'au avut altă obârșie decât lupta celor doi corifei liberali asupra ministerului de Interne, unde dl general Văitoianu nu se mai putea menține pentru că ministerul de Interne devenise o povară prea grea pentru dl general Văitoianu, iar dl general Văitoianu o povară prea grea pentru ministerul de Interne... Soluția găsită de dl Ion I. C. Brătianu pare să fie aceea a unui șef abil. Luând el însuș portofoliul Internelor, președintele Consiliului a realizat un neașteptat echilibru, înființând două noi subsecretariate de stat și împărțindu-le, unul dlui Gh. Tătărescu (partizan de-al dlui Gh. Mârzescu se zice, noi nu știm nimic) și cel'alt dlui Richard Franasovici (devotat al dlui Al. Constantinescu afirmă unii, noi nu ne îndoim) — potolind astfel neplăcuta rivalitate a disciplinaților săi colaboratori.

Dar, în afară de aranjarea unor neînțelegeri de familie în sânul partidului liberal, nimic nu ne face să credem că, în noua sa alcătuire, guvernul actual ar apuca-o pe o altă cale în rezolvarea problemelor cu cari se luptă din greu. Nici trecerea dlui general Văitoianu la departamentul Comunicațiilor, nici prezența dlui Tancred Constantinescu la acela al Industriei și Comerțului, nici nejustificata înmulțire prin sciziparitate a ministerului Muncei (la înființarea căruia, partidul liberal a ridicat asurzitoare protestări) nu vor avea darul miraculos să aducă o schimbare în directiva urmată până acum de politica generală a guvernului.

S'a făcut deci dovada că partidul liberal, cu tot curentul care s'a declarat chiar în rândurile guvernamentale împotriva sistemelor financiare ale d-lui Vintilă Brătianu, nu poate să se desfacă din făgașul urmat până acum, și nu e în stare să ofere țării decât alte figuri, — sau mai bine zis, alți figuranți, — slujind aceleiaș concepțiuni anchilozate. Cu alte cuvinte, guvernul d-lui Ion I. C. Brătianu, în preschimbata sa înfățișare, nu se prezintă cu niciun spor de pricepere și cu niciun surplus de forță, decât înainte de această inutilă operație.

Cârpeală, prin urmare, și un *primenire*, — iată ce a însemnat mult lăudata remaniere. Nici cei mai naivi dintre cetățenii acestei țări nu pot crede altceva...

ION BALINT

G A Z E T A R I M A T Ă

Un turneu politic

*Plecat-am opt din Bădăcini
Și cu Ghiulucă nouă
Trecând Carpații, la vecini,
Cu o credință nouă...
Era cu noi și Sever Dan,
Și Ion Agârbiceanu,
Și bătăiosul popa Man
Și Ciceo Pop, vicleanul!
Fruntași cu toții din Ardeal,
Ne deplasarăm axa.
Și ne-am pornit peste Predeal,
Cu stilul și sintaxa.*

*Un dor nebun clocea în noi,
Ca puiul în găoace:
Să coborâm printre ciocoi,
Să facem orice-om face,
Și peste tot descălecând,
Mutându-ne soborul,
Supuși de-acelaș nobil gând:
Să desrobim poporul...
Românii ne ieșeau cu plin,
Din Dunăre la Nistru,
Și Romulus din Sân Mărtin
Se și vedea ministru...*

Voios și prea increzător,
Cum nu e 'n lume altul,
Pornise Vaida, 'ncrezător,
Și deschisese-asaltul.
Voinic și mândru ca un tank
Părea că bate-o mie,
Dar, vai! l'a prins în ghiare Blank
Și zace în robie...
— „Nainte, dragii mei!” strigă,
Strigă mereu, Ghiulucă,
Dar ce folos, ceata scădea,
Și noi eram pe ducă...

Apoi, pe rând ne-am risipit
Și-am șters-o englezește. —
Mihai prin Bălți a rătăcit,
Și 'nvață muscălește;
Cu Sever Dan, într'un picior,
Sărind cum arde iasca,
La Nistru popa Man, de zor,
Dansează căzăceasca;
Toți s'au plasat în câte-un loc
(Te 'nveși chiar și cu răul)
Până și Ciceo — ce noroc! —
Tot și-a găsit Bacăul...

Noi peste tot unde ne-am dus,
Așa, în sarabandă,
La Fălticeni, ba și mai sus.
Făcurăm propagandă.
Idei mănoase-am semănat,
Dar unde-i secerișu'?
Insuși Maniu e dezarmat:
Șade 'n palat, la Mișu.
Deci, când va fi să ne 'nturnăm,
Și iar ne-om strânge sfațul,
Cu-atâta aoar ne consolăm:
Stăm bine cu... Palatul!

CICERONE BAEDECKER
voiajor politic în serviciul
partidului național.

INSEMNĂRI

Un răspuns dlui Alexandru Vaida.
Ca răspuns la insinuările publicate de dl Alexandru Vaida, dl O. Goga a făcut următoarele declarații în *Indreptarea* :

— „Dl Alexandru Vaida, fost prim-ministru, actual pensionar al băncii Marmorosch-Blank, al fabricii Renner din Cluj și al altor numeroase așezăminte de ocrotire socială, are buna inspirație de-a se angaja într'o discuție menită să elucideze în mod reciproc beneficiile noastre materiale. Primesc cu mulțumire discuția și în revista mea *Țara Noastră* o voi lăsa să urmeze cu multă seninătate, neavând de pe-acum decât banala presimțire care m'a încercat totdeauna în fața triumfurilor prea ieftene.“

„Despre ce este vorba? Dl Al. Vaida, prototipul clasic al nobilului alturism, care dela începutul României-Mari închiriindu-și firma politică s'a clasat în fericita faună a consiliilor de administrație, de pe urma cărora înceasează anual peste o jumătate de milion pe nemuncite, îmi aruncă vina că în frământarea mea pentru înfăptuirea unității naționale, la care dsa nimic n'a contribuit, aș fi fost ajutat la Paris de către d. Aristide Blank“.

„Iată în două cuvinte adevărul în această acuzație extrem de gravă: După încheierea păcii dela București am plecat la Paris, unde sub conducerea

defunctului Take Ionescu, s'a constituit comitetul național al cărui vicepreședinte ardelean am fost alături de răposatul părinte Vasile Lucaci. M'am susținut în străinătate dintr'un împrumut lunar la „Banca franco-română“ din Paris cu girul principelui C. Brâncoveanu, căruia îi cer ertare și aici că până astăzi n'am fost în stare să achit această bunicică sumă“.

„În opera noastră de propagandă cheltuelile curente în afară de necesitățile noastre personale, (plasarea de articole în ziare, tipărirea de broșuri, hărți, etc.) au fost acoperite dintr'un fond creat cu această destinație prin străduințele dlui Aristide Blank, alături de câțiva fruntași cu dare de mână și administrat în frunte cu dsa de-o delegație din care eu n'am făcut parte. În mod normal, părintele Lucaci și cu mine, fiind pribegi și nu latifundiari, nu puteam veni cu un sprijin material în această acțiune căreia i-am dat toată puterea noastră de muncă.“

„Acesta este adevărul curat dinco-o de toate mahalagismele“.

„Domnul Vaida, care s'a plimbat pe cheltuiala țării, venind la Paris la lucru împlinit în postura de umil famulus al dlui Brătianu, cu cunoscuta-i eleganță de limbaj îmi vorbește de-o excursiune la Cannes asupra căreia

însinuiază anumite „detalii picante.“ Ilustrul meu adversar e rugat să nu mă cruțe și să le dea în vileag cu acelaș spirit de precizie cu care într'un interview pe când era prim-ministru a vorbit țării de-o celebră „nemțoaică“. Memoria mea n'a păstrat din această plimbare de-o săptămână nici un „detaliu picant“ care să mă privească.“

„Dl Vaida, eminentul stilist, mai spune că dl Pavlică Brătășanu ar fi fost „mecenatele“ meu la Paris. Este o idioție de esență pură, absolut gratuită. Veneratul luptător a cheltuit la Paris pentru susținerea ziarului „*La Roumanie*“, cu mine însă nu și-a exercitat lăudabilul rol de „mână spartă“, în afară de delicioasele cafele turcești din camera de hotel unde am avut împreună dese și simpatice conversații. De altfel dsa, membru în partidul național, poate da lămuriri publice întrucât revendică acest titlu.“

„Toate celelalte calificative din dicționarul special al dlui Vaida („decădere morală“, „fost poet“, etc.) mă lasă rece ca orice proză a dsale pe care revista mea nu are obiceiul s'o înregistreze decât la rubrica „gazetei rimate.“

„Cât privește injuriile impertinente ale gazetelor dlor Rozenhal-Honigman, repezite asupra mea cu acest prilej, ele se admit. Acești admirabili antreprenori de opinie publică trebuie să jubileze că în sfârșit mi-au găsit un nod în papură. Să-i dea înainte voinicește, din partea mea îi pot asigura că-i țin de guler și sunt numai la început.“

Până aici, lămuririle dlui Octavian Goga. Se înțelege dela sine că *Țara Noastră* va veni în curând cu noi precizări în ceace privește beneficiile materiale stoarse „pe nemuncite“ de dl Alexandru Vaida, și învingând o firească repulsiune, își va permite să

caute, cu cleștele, pe curajosul fost președinte de consiliu, de prin toate celelalte consilii (mai puțin onorabile) pe unde s'a cuibărit.

Puțină răbdare, și se va face lumină și în această privință.

Autorii morali. În așa zisa „polemică“ Vaida—Goga au intervenit, firește, și patronii *Adevărului*. Au reprodus, cu mare bucurie și cu un deosebit lux de comentarii, ridicolele insinuări ale dlui Alexandru Vaida, dar s'au ferit să pomenească un rând despre răspunsul dlui Octavian Goga. Mai mult decât atât, inteligenții negustori de hârtie maculatură din strada Sărindar au aierul să se mire și să ceară socoteală *Indreptărei*, — care e totuș organul partidului poporului, — cum de a avut curajul să publice scrisoarea directorului *Țării Noastre*. Și obrăznicia nu s'a oprit aici. *Adevărul* vorbește din nou despre „autorii morali“, încearcă să ne denunțe că am „justificat“ atentatul împotriva dlui Iacob Rosenthal, și termină cerând justiției să stabilească „până unde merge complicitatea dlui Octavian Goga“ în această chestiune.

Noi am mai avut ocazia să lămurim stupiditatea unor asemenea rățoieni. Înainte de „odiosul atentat“, fără reticențe am prezentat în toată goliciunea apucăturile primejdioase ale acestor pirați ai scrisului, veniți nu se știe de unde, cari, fără talent, fără credință și fără ideal, cumpărând cu fonduri pătate ziare, tipografii și palate pe preț de zeci milioane, au pretenția să indrume și să stăpânească opinia noastră publică. Iată „complicitatea“ noastră. După „regretabilul incident“ din sala de așteptare a hotelului Bulevard, am scos la iveală cu toată liniștea bunului simț exagerările cari voiau să deearnă titlul de martir al libertății de gândire unui exploator, plin

de profituri inavuabile al scrisului altora, Iată în ce constă „justificarea” pe care am dat-o atentatului.

Nu trebuie să mai adăugăm că n'avem nici un punct de contact cu antisemitismul doctrinar al dlui A. C. Cuza.

Vom adăuga însă altceva. Dacă s'ar întâmpla să fim vreodată „autorii morali” ai unei neplăceri pe seama antreprenorilor „presei independente” din Capitală, nu va urma atunci o brutală lovitură de baston, ci vor răsuna patru mii de perechi de palme.

„Miorița” în ungurește. Dl Em. Kádár, un merituos scriitor maghiar al generației tinere, ne face din când în când câte-o prea plăcută surpriză, traducând bucăți în proză și versuri din scriitorii români. Traducerile sunt întotdeauna cât se poate de corecte și într'o limbă ungurească aleasă, așa încât literaturii noastre și prețioasei idei a unei apropieri sufletești între cele două popoare, dl Kádár îi face intru-adevăr valoroase servicii.

În timpul mai nou a tradus „Miorița” lui Alexandri, în metru original, isbutind să redea fidel toate frumusețile acestei minunate balade.

Descălecătorii din vechiul Regat. Oficiosul din Capitală al partidului național a tipărit o dare de seamă despre întrunirea dlui Alexandru Marghiloman la Timișoara, arătând că șeful partidului conservator-progresist n'a isbutit să strângă în jurul său, în Banat, decât foarte puține adeviziuni. Acest rezultat nu ne miră. Ceeace merită totuși oarecare atenție, sunt comentariile pe cari le face *România* în legătură cu acest modest eveniment politic. Gazeta dlui Iuliu Maniu scrie: — „Instinctiv, poporul de-aici simte cu Banatul a devenit un fel de anticameră politică a descălecătorilor din

vechiul Regat prin care vor să se furișeze în inima Ardealului: incursiunile brătienilor, acele ale averescanilor, iorghiştilor și țărăniștilor sunt încă vii în mintea tuturor”.

Ciudată concepție despre alcătuirea partidelor politice, au și veselii noștri adversari În... momentul în care d. Ciceo-Popp cutreeră județele moldo-vene ca să „organizeze” partidul național la Piatra Neamț și la Fălțiceni, celorlalte partide politice din vechiul Regat li se interzice accesul în „inima Ardealului”, fie chiar prin „anticamera”, pe care o reprezintă Banatul. Ce Dumnezeu! Până și regionalismul ar trebui să respecte oarecare consecvență.

„Papă.” Marția trecută s'a reprezentat pe scena Teatrului național din Cluj o comedie ușoară: „Papă” de R. de Fliers și Caillavet. Am constatat cu bucurie, că sala a fost plină până la ultimul loc, ca o dovadă a interesului ce-l poartă publicul clujan Teatrului său național.

Comedia „Papă” e o ridiculizare a „lumei bune”, o lume de care spectatorul e îndemnat să rămână departe. Pentru-ca slăbăciunile morale ale acestei „lumi bune” să apară în toată goliciunea lor, se pune față în față și lumea cea cu adevărat bună, fără acest atribut. Contrastul între două lumi, e reprezentat prin cele două personaje principale: contele de Larzac și Jean Bernard.

Rolul contelui de Larzac l'a jucat dl St. Braborescu. Un joc, care a îndestulit așteptările. Dl Mihălescu Brăila a isbutit să suplinească prin talentul său defectele din piesă ale rolului lui Jean Bernard. Dna Jeana Popovici Voina, pe care atât de mult o admirăm în rolurile de fetișcană, ne-a dat prilej s'o apreciem și într'un rol de fată care știe să verse și lacrimi sincere.

În lipsa de piese românești, (pe care

nu le găsește; se vede, așa de ușor) Teatrul național din Cluj, ca și celelalte teatre, va reprezenta încă multă vreme mai mult piese din literatura streină. Dacă acestea vor fi întotdeauna bine alese, potrivit împrejurărilor de aici, Teatrul național din Cluj va fi la înălțimea ce se așteaptă pe dreptul dela acest înalt așezământ. Față de manifestări într'adevăr culturale și într'adevăr artistice publicul românesc nu va putea să rămână nesimțitor.

— s p. —

Un alt „fost poet“. Președint le republicei cehoslovace, d. Massaryk, a fost primit deunăzi cu mare cinste la Londra. Ziarele din străinătate au înregistrat omagiul adus bărbatului politic și omului de știință, care a dovedit în tot cursul frământatei sale vieți atât devotament pentru cauza libertății naționale și atât patriotism luminat, încât cu drept cuvânt poartă în țara sa sentimentalul titlu de „tată...“

Cuvântările cari s'au ținut cu acest prilej în capitala britanică n'au fost semne banale de politețe exterioară. Conducătorii celor două state amice și-au vorbit, unii altora, cu mult tălc și cu o deplină înțelegere reciprocă.

Iată pentruce, văzând în primul rând elogiile făcute dlui Massaryk, de către lordul Curz n, ministrul de externe al Angliei, am reținut și din răspunsul celui dintâi, câteva pasagii foarte interesante. De pildă, adresându-se lordului Curzon, dl Massaryk a spus:

— „Eu nu știu prea multe lucruri din biografia dumitale. Totuș pot releva câteva în ceea ce te privește. Adineori, pe când te ascultam, mi-am adus aminte că ai publicat o carte asupra ratoriceii. Dar mai știu că ai scris și un volum de poezii. Iată ceea ce-mi place. Eu am avut totdeauna

convingerea că arta și poezia sunt strâns legate cu politica...“

Nu reproducem mai departe, ca să nu scandalizăm prea mult pe susceptibili noștri adversari. Dar dl Albert Honigman poate să-și facă cruce (vorba vine) în fața acestei senzaționale descoperiri: lordul Curzon, ministrul de externe al Mării-Britanii, nu e, vai! nici el, decât un sărman... fost poet. Iar dlui Alexandru Vaida, acest minunat prozator al nostru, nu-i rămâne decât să protesteze cu indignare împotriva dlui Massaryk, care, coșcogeamite președinte de republică, îndrăznește să nu fie de aceeaș părere cu d. Romulus Boilă dela Dicio-Sân-Martin, că talentul exclude pe cineva, definitiv, din viața publică a unui stat modern și constituțional...

Revista revistelor. *Năzuința*, nrul 4 pe Octombrie, cu frumoase versuri de Elena Farago: O pruncucigașă ne-bună vorbește, continuarea romanului „Renunțare“ de Al. P. Telega și alte bucăți de proză și versuri, precum și o foarte bogată cronică artistică literară.

Peninsula Balcanică nr. 6, cu un judicios articol iscălit: Turnus, pledând pentru „Ridicarea bisericii române la rangul de patriarhie ecumenică“.

Școala, organul Asociației corpului didactic primar din Bucovina, nr. 13-14.

„*Viața Agricolă*“ nr. 18, revista „Societății agronomilor din România“, cu un bogat sumar de actualitate.

„*Gândirea*“, reapare întinerită, cu acelaș cuprins bogat. Nrul 5 ne aduce un foarte bun articol al dlui Nichifor Crainic, intitulat „Politică și ortodoxie“, apoi proză și versuri de Lucian Blaga, E. Bucuța, Ion Pilat, N. Condiescu, Demostene Botez și I. M. Sadoveanu. Cronică variată și interesantă, ca întotdeauna. Prețul unui exemplar 12 lei